

Dalius JARMALAVIČIUS

*Vilniaus universitetas***JOKŪBO BRODOVSKIO ŽODYNO VOKIŠKOSIOS DALIES
SUDURTINIAI DAIKTAVARDŽIAI****0. Įvadas**

Šiame straipsnyje aprašomi XVIII a. rankraščinio **J. Brodovskio** vokiečių-lietuvių ir lietuvių-vokiečių kalbų **žodyno** vokiečių-lietuvių kalbų dalies (lietuvių-vokiečių kalbų žodyno dalis nėra iki šių dienų išlikusi) vokiškieji sudurtiniai daiktavardžiai. Kalbant apie patį žodyną, reikėtų paminėti, kad rankraščiui trūksta kai kurių puslapių, o išlikusioji dalis sudaryta iš 1010 puslapių (Plaušinaitytė 2010, 6). Žodžiai dažniausiai rašomi abėcėlės tvarka, bet kartais jie grupuojami pagal temas, pvz.: *Blume* B 272 ‚gėlė‘, *Handwercker* B 631 ‚amatininkas‘, *Pferdt* B 972 ‚arklys‘, *Pflug* B 976 ‚plūgas‘ (Plaušinaitytė 2010, 62ff.). Brodovskio žodyne taip pat gausu tautosakos elementų, todėl V. Drotvinas žodyno autorių apibūdina kaip pirmąjį leksikografą, suvokusį patarlių, priežodžių, mįslių reikšmę šnekamojoje kalboje ir iškėlusį tai savo žodyno elementu (Drotvinas 2009, XLI). Kaip yra nustačiusi L. Plaušinaitytė, pagrindiniai Brodovskio žodyno šaltiniai yra J. J. Denzlerio 1709 m. žodyno *Clavis Linguae Latinae* redakcija, K. Agricolas 1674 m. parengtas Biblijos žodžių žodynas *Concordantiae Bibliorum*, rankraštinis *Clavis Germanico Lithvana* žodynas bei kita neleksikografinė literatūra (Plaušinaitytė 2010, 167ff.). Vėliau nustatyta, jog kitakilmų žodžių papildymams Brodovskis rėmėsi anoniminiu *Curiöses Bauren=Lexicon* žodynėliu (Plaušinaitytė, Zubaitienė 2012, 111ff.). Žvelgiant į žodyną žodžių darybos aspektu, jame gausu vedinių bei dūrinių. Vokiškosios dalies sudurtiniai žodžiai, kurių užfiksuota 5238, pasižymi modelių gausa bei dėmenų struktūros įvairove, todėl šis žodynas pasirinktas daiktavardžių dūrinių darybinės analizės šaltiniu.

Straipsnyje tyrimo duomenys pateikiami šia tvarka: pirmiausia aptariama dūrinių rašyba, po to analizuojama jų sandara, ypač kreipiant dėmesį į antrojo dėmens kalbos dalį, nustatomas dėmenų jungimo pobūdis. Galiausiai aprašomi kompozitai pagal jų dėmenų semantinį-sintaksinį ryšį, atskirai apžvelgiant ir dėmenų darybinę struktūrą.

1. Brodovskio žodyno dūrinių rašyba

Brodovskio žodyne dūrinių rašyba labai įvairuoja. Sudurtinių žodžių dėmenys rašomi trejopai (žr. 1 lentelę):

1) atskirai (78,1%), pvz.: *Diebs Hencker* B 348 ‚vagies budelis‘ (*Dieb* ‚vagis‘ + *Hencker* ‚budelis‘), *Einhorn* B 394 ‚vienaragis‘ (*Ein* ‚vienas‘ + *Horn* ‚ragas‘);

2) vienu žodžiu (20,9%), pvz.: *Amptmann* B 79 ‚valdininkas‘ (*Amt* ‚tarnyba‘ + *Mann* ‚vyras‘), *Betglock* B 240 ‚lovos varpelis‘ (*Bet* ‚lova‘ + *Glock* ‚varpelis‘);

3) jungiant juos dvigubu brūkšniu (1%), pvz.: *Befehls=Bottschaft* B 314 ‚įspėjimo pranešimas‘ (*Befehl* ‚įspėjimas‘ + *Bottschaft* ‚pranešimas, žinia‘), *Fuchs=Schwantz* B 479 ‚lapės uodega‘ (*Fuchs* ‚lapė‘ + *Schwantz* ‚uodega‘), *Kriegs=Rüftung* B 1029 ‚karo ginkluotė‘ (*Krieg* ‚karas‘ + *Rüftung* ‚ginkluotė‘).

1 lentelė. Dūrinių dėmenų rašyba

Dėmenų rašymas kartu		Dėmenų rašymas atskirai	Dėmenų jungimas dvigubu brūkšniu (=)
<i>Modelio pavyzdys</i>		<i>Modelio pavyzdys</i>	<i>Modelio pavyzdys</i>
Brodtkorn ‚duonos grūdas‘	HandFinger ‚rankos pirštas‘	Brodt Korn ‚duonos grūdas‘	Kriegs=Rüftung ‚karo ginkluotė‘
20,6%	0,3%	78,1%	1%

Pastebėta, kad žodyne dažnai konkuruoja dūrinių dėmenų rašymas vienu žodžiu bei atskirai, bet vis dėlto vyrauja antrasis rašybos būdas. XVIII a. vokiečių kalbos dūrinių rašyba, anot Heinlės, dar nėra nusistovėjusi. Šiame amžiuje jau pastebima tendencija dūrinių dėmenis jungti į vieną žodį, nors abiejų dėmenų rašyba didžiosiomis raidėmis buvo būdinga tiek juos rašant kartu ar atskirai, tiek juos jungiant dvigubu brūkšniu (Heinle 2000, 1912). Antai D. Sollingas, išanalizavęs 12 pamokslų rinkinių nuo 1704 iki 1716 metų, parašytų vidurio rytų, vakarų ir šiaurės vokiečių kalbos dialektų pagrindu, konstatuoja, kad 34,5% dūrinių abu dėmenys rašomi kartu, 63,5% jungiami dvigubu brūkšniu ir 2% rašomi atskirai (Solling 2012, 123). Aptardamas vokiečių kalbos dūrinių rašybos reguliarumą, Sollingas cituoja Pavlovą, kuris pastebi, jog jau XVII amžiuje įsigali dūrinių rašymas vienu žodžiu, tarsi tai tampa tam tikra norma, nors neretai dėmenys rašomi ir atskirai ar jungiami dvigubu brūkšniu (Solling 2012, 85). Kokia yra dvigubo brūkšnio vartojimo ypatybė, nėra vieningos nuomonės. Anot O. Reichmanno ir K.-P. Wege-ros, tai turėtų reikšti tam tikrą perėjimą nuo dūrinių dėmenų rašymo atskirai

prie rašymo kartu (Reichmann, Wegera 1993, 32). J. Brodovskio žodyno dūrinių dėmenų rašymo nevienodumas susijęs su tuo, jog XVIII a. dar nebuvo vieningos rašybos. Tvirtinti, kad tam turėjo įtakos Brodovskio žodyno šaltinių rašyba, taip pat nebūtų tikslu, nes, kaip nustatė L. Plaušinaitytė, žodyno autorius ne tik modifikavo šaltinių medžiagos ortografiją, bet ir tikslino gramatines formas bei keitė tam tikras leksemas (Plaušinaitytė 2010, 196, 215tt.).

2. Dūrinių dėmenų sandara pagal dėmenų kalbos dalis

Brodovskio žodyne dominuoja dūrinių modelis, kurio antrasis dėmuo yra daiktavardis. Šie žodžiai sudaro 84,8% visų sudurtinių žodžių. Tarp dūrinių su daiktavardiniu antruoju dėmeniu vyrauja modelio *daiktavardis + daiktavardis* žodžiai, kurių iš viso aptikta 3465, tai sudaro daugiau nei 66% visų sudurtinių žodžių (žr. 2 lentelę), pvz.: *Abend Gebet* B 529 ‚vakaro malda‘ (*Abend* ‚vakaras‘ + *Gebet* ‚malda‘), *Arbeitszeit* B 117 ‚darbo laikas‘ (*Arbeit* ‚darbas‘ + *Zeit* ‚laikas, metas‘), *Bach Krebs* B 182 ‚upinis vėžys‘ (*Bach* ‚upelis‘ + *Krebs* ‚vėžys‘), *Bauch Wehe* B 190 ‚pilvo skausmas‘ (*Bauch* ‚pilvas‘ + *Wehe* ‚skausmas‘), *Bettler Peltz* B 246 ‚ubago kailiniai‘ (*Bettler* ‚ubagas, išmaldos prašytojas‘ + *Peltz* ‚kailis, kailiniai‘), *Cederbaum* B 192 ‚kedro medis‘ (*Ceder* ‚kedras‘ + *Baum* ‚medis‘), *Dach Ziegel* B 318 ‚stogo čerpė‘ (*Dach* ‚stogas‘ + *Ziegel* ‚plyta‘), *Daum Ring* B 340 ‚nykščio žiedas‘ (*Daum[en]* ‚nykštys‘ + *Ring* ‚žiedas‘), *Erdäpfel* B 419 ‚(tarm.) bulvės‘ (*Erd(e)* ‚žemė‘ + *Äpfel* ‚obuoliai‘), *Festtag* B 467 ‚šventinė diena‘ (*Fest* ‚šventė‘ + *Tag* ‚diena‘), *Geld Straffe* B 545 ‚piniginė bauda‘ (*Geld* ‚pinigiai‘ + *Straffe* ‚bausmė‘), *Herbst Zeit* B 56 ‚rudens metas‘ (*Herbst* ‚ruduo‘ + *Zeit* ‚metas, laikas‘), *Posthaus* B 984 ‚pašto pastatas‘ (*Post* ‚paštas‘ + *Haus* ‚namas‘).

Daiktavardžio dūrinių su pirmuoju būdvardiniu dėmeniu Brodovskio žodyne yra 489. *Būdvardis + daiktavardis* modelio žodžiai sudaro kiek daugiau nei 9% visų dūrinių (žr. 2 lentelę), pvz.: *Altstadt* B 76 ‚senamiestis‘ (*Alt* ‚senas‘ + *Stadt* ‚miestas‘), *Bitter Zorn* B 265 ‚kartus pyktis‘ (*Bitter* ‚kartus‘ + *Zorn* ‚pyktis, įtūžis‘), *Fett Fleisch* B 467 ‚riebi mėsa‘ (*Fett* ‚riebus‘ + *Fleisch* ‚mėsa‘), *Grob Brodt* B 604 ‚rupi duona‘ (*Grob* ‚rupus‘ + *Brodt* ‚duona‘), *Neu Haus* B 944 ‚nauji namai‘ (*Neu* ‚naujas‘ + *Haus* ‚namas‘), *Privat Haus* B 986 ‚privatus namas‘ (*Privat* ‚privatus‘ + *Haus* ‚namas‘), *Roh Fleisch* B 1021 ‚žalia mėsa‘ (*Roh* ‚žalias, neišviręs‘ + *Fleisch* ‚mėsa‘).

Žodyne dūrinių, turinčių veiksmažodinį pirmąjį dėmenį, užfiksuota ne taip gausiai kaip su būdvardiniu dėmeniu. *Veiksmažodis + daiktavardis* modelio žodžių yra 417, tai sudaro apie 8% visų žodyno sudurtinių žodžių (žr. 2 lentelę), pvz.: *Backhaus* B 182 ‚kepykla‘ (*backen* ‚kepti‘ + *Haus* ‚namas‘),

2 lentelė. **Dūriniai su antruoju daiktavardiniu dėmeniu**

Modelis	Skaičiai	Procentais
<i>Daiktavardis + daiktavardis</i>	3465	66,2%
<i>Būdvardis + daiktavardis</i>	489	9,3%
<i>Veiksmažodis + daiktavardis</i>	417	8%
<i>Prielinksnis + daiktavardis</i>	53	1%
<i>Skaitvardis + daiktavardis</i>	10	0,3%
<i>Įvardis + daiktavardis</i>	5	
<i>Prieveiksmis + daiktavardis</i>	3	

Decktuch B 342 ‚apdangalas‘ (*decken* ‚denkti‘ + *Tuch* ‚skarelė‘), *Eßstube* B 437 ‚valgomasis kambarys‘ (*eßen* ‚valgyti‘ + *Stube* ‚stuba, kambarys‘), *Find Geld* B 507 ‚radimo pinigai‘ (*finden* ‚rasti‘ + *Geld* ‚pinigai‘), *Jammerthal* B 741 ‚ašarų pakalnė‘ (*jammern* ‚dejuoti‘ + *Thal* ‚slėnis‘), *Kauff Geld* B 773 ‚pirkimo pinigai‘ (*kauffen* ‚pirkti‘ + *Geld* ‚pinigai‘), *Leg Henne* B 859 ‚dedeklė‘ (*legen* ‚dėti‘ + *Henne* ‚višta‘), *Nähnnadel* B 934 ‚siuvimo adata‘ (*nähen* ‚siūti‘ + *Nadel* ‚adata‘). Kaip vokiečių kalbos žodžių darybos tyrėjų pastebėta, kartais sunku spręsti, ar dūrinio dėmuo yra veiksmažodinis, ar daiktavardinis. Griežtos ribos tarp jų nebuvimą lemia tai, kad pirmasis komponentas tiek formaliai, tiek ir semantiškai gali būti ir veiksmažodis, ir daiktavardis. Šiems atvejams apibūdinti žodžių darybos teorijoje vartojamas *dvigubos motyvacijos* terminas (vok. *Doppelmotivation*) (Fleischer, Barz 1995, 109).

Žymiai mažiau žodyne aptikta *prielinksnis + daiktavardis* modelio dūrinių. Šių žodžių yra 53, t. y. apie 1% žodyne fiksuotų kompozitų (žr. 2 lentelę), pvz.: *Abgott* B 741 ‚stabas‘ (*Ab* ‚nuo‘ + *Gott* ‚Dievas‘), *Gegen Antwort* B 537 ‚priešpriešinis atsakas‘ (*Gegen* ‚prieš, kontra-‘ + *Antwort* ‚atsakymas‘), *Nach Mittag* B 918 ‚popietė‘ (*Nach* ‚po‘ + *Mittag* ‚vidurdienis‘), *Neben Mensch* B 941 ‚artimas‘ (*Neben* ‚šalia‘ + *Mensch* ‚žmogus‘), *Vor Dach* B 318 ‚stogelis‘ (*Vor* ‚prie, prieš‘ + *Dach* ‚stogas‘).

Tarp kompozitų su daiktavardiniu antruoju dėmeniu mažiausią dalį Brodovskio žodyne sudaro dūriniai su kitų kalbos dalių pirmaisiais dėmenimis – skaitvardžiais, įvardžiais, prieveiksmiais (žr. 2 lentelę). *Skaitvardis + daiktavardis* modelio sudurtinių žodžių yra 10: *Achtentheil* B 47 ‚aštuntadalys‘ (*Acht[en]* ‚aštuoni‘ + *Theil* ‚dalis‘), *Dreyfuß* B 362 ‚trikojis‘ (*Drey* ‚trys‘ + *Fuß* ‚koja‘), *Dreyßpölcher* B 363 ‚B tripelikiš‘ (*Drey* ‚trys‘ + *Pölcher* ‚pinigas‘), *Einhorn* B 394 ‚vienaragis‘ (*Ein* ‚vienas‘ + *Horn* ‚ragas‘), *Neunauge* B 474 ‚devynakė‘ (*Neun* ‚devyni‘ + *Auge* ‚akis‘).

Įvardis + daiktavardis modelio dūrinių užfiksuoti penki: *Eigen Nutz* B 386 ,savanaudiškumas' (*Eigen* ,savo, savas' + *Nutz* ,nauda'), *Eigenheerd* B 645 ,namai' (*Eigen* ,nuosavas' + *Heerd* ,židiny's'), *Eigenlieb* B 216 ,savimeilė' (*Eigen* ,savo, savas' + *Lieb* ,meilė'), *Eigensin* B 387 ,užsispyrimas, užgaida' (*Eigen* ,nuosavas' + *Sin* ,sumanymas, kėslas'), *Eigenwille* B 387 ,savivalė' (*Eigen* ,savo, savas' + *Wille* ,valia').

Sudurtinių žodžių su pirmuojurieveiksminiu dėmeniu yra vos trys: *Firne Wein* B 473 ,(tarm.) pernykštis vynas' (*Firn(e)* ,pernai' + *Wein* ,vynas'), *Nimerstag* B 52 ,niekada' (*Nimer* ,niekada' + *Tag* ,diena'), *Wieder Schall* B 1047 ,aidas' (*Wieder* ,priešais' + *Schall* ,garsas').

Brodovskio žodyne dūrinių su antruoju veiksmažodiniu dėmeniu aptikta 796, ir tai sudaro 15,2% kompozitų. Daugumos šių darinių pirmasis dėmuo yra daiktavardis. *Daiktavardis + veiksmažodis* modelio žodžių užfiksuota 701, t. y apie 13% dūrinių (žr. 3 lentelę), pvz.: *Birntranck* B 262 ,kriaušių gėrimas' (*Birn(e)* ,kriaušė' + *Tranck* ,gėrimas' ← *trinken* ,gerti'), *Christi Diener* B 312 ,Kristaus tarnas' (*Christ* ,Kristus' + *Diener* ,tarnas' ← *dienen* ,tarnauti'), *Donerschlag* B 355 ,perkūno trenksmas' (*Doner* ,perkūnas' + *Schlag* ,smūgis, mušimas' ← *schlagen* ,mušti, smogti, trenkti'), *Ehren Dienst* B 383 ,garbės tarnyba' (*Ehre* ,garbė' + *Dienst* ,tarnyba' ← *dienen* ,tarnauti'), *Freuden Geschrey* B 496 ,džiaugsmo šauksmas' (*Freude* ,džiaugsmas' + *Geschrey* ,šauksmas' ← *schreien* ,rėkti, šaukti'), *Gottes Leben* B 696 (*Gott* ,Dievas' + *Leben* ,gyvenimas' ← *leben* ,gyventi'), *Mittag Eßen* B 436 ,pietūs' (*Mittag* ,vidurdienis' + *Eßen* ,valgymas' ← *essen* ,valgyti'), *Mittag Schlaff* B 919 ,pietų miegas' (*Mittag* ,vidurdienis' + *Schlaff* ,miegas' ← *schlafen* ,miegoti'), *Puls Schläge* B 988 ,pulso plakimai' (*Puls* ,pulsas' + *Schläge* ,smūgiai, mušimai' ← *schlagen* ,mušti, smogti, trenkti').

3 lentelė. Dūriniai su antruoju veiksmažodiniu dėmeniu

Modelis	Skaičiais	Procentais
<i>Daiktavardis + veiksmažodis</i>	701	13,4%
<i>Būdvardis + veiksmažodis</i>	44	0,8%
<i>Veiksmažodis + veiksmažodis</i>	33	0,6%
<i>Prielinksnis + veiksmažodis</i>	14	0,3%
<i>Prieveiksmis + veiksmažodis</i>	4	

Dūrinių su antruoju veiksmažodiniu dėmeniu pirmasis dėmuo taip pat gali būti būdvardinis, veiksmažodinis, prielinksninis beirieveiksminis. Tokie dariniai yra daug retesni, jie sudaro tik apie 2% visų sudurtinių žodžių

(žr. 3 lentelę), pvz.: *Falsch Lehr* B 449 ‚klastos mokslas‘ (*Falsch* ‚klaidingas‘ + *Lehr* ‚mokymas, mokslas‘ ← *lehren* ‚mokyti‘), *Groß Geschenck* B 561 ‚didelė dovana‘ (*Groß* ‚didelis‘ + *Geschenck* ‚dovana‘ ← *schchenken* ‚dovanoti‘), *Hart Leben* B 637 ‚sunkus gyvenimas‘ (*Hart* ‚sunkus, sunkiai pakeliamas‘ + *Leben* ‚gyvenimas‘ ← *leben* ‚gyventi‘), *Klein Geschenck* B 561 ‚maža dovana‘ (*Klein* ‚mažas‘ + *Geschenck* ‚dovana‘ ← *schchenken* ‚dovanoti‘), *Lehr Ordnung* B 860 ‚mokslo tvarka‘ (*Lehr* ‚mokslas‘ + *Ordnung* ‚tvarka‘ ← *ordnen* ‚(su)tvarkyti, išdėstyti‘), *Mit Diener* B 916 ‚tarnaujantis kartu‘ (*Mit* ‚kartu, su‘ + *Diener* ‚tarnas‘ ← *dienen* ‚tarnauti‘), *Wiederspiel* B 751 ‚priešybė‘ (*Wieder* ‚priešais‘ + *Spiel* ‚žaidimas‘ ← *spielen* ‚žaisti‘).

Brodovskio dūriniai su pirmuoju daiktavardiniu ir veiksmožodiniu dėmeniu gali būti su jungiamaisiais elementais ir be jų. 1417 dariniams būdinga interfiksacija, tai sudaro apie 27% visų sudurtinių žodžių. Jungiamieji elementai gali būti linksniniai ir nelinksniniai (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Dūrinių dėmenų jungimas

Dūriniai		
5238 (100%)		
Be jungiamojo elemento	Su jungiamuoju elementu	
3821 (73%)	1417 (27%)	
	Linksniniai (paradigminiai) jungiamieji elementai	Nelinksniniai (neparadigminiai) jungiamieji elementai
	1343 (25,6%)	74 (1,4%)

Apie 33% visų sudurtinių žodžių, kurių pirmasis dėmuo yra daiktavardinis, būdinga interfiksacija. Dūrinių dėmenys jungiami *-(e)s*, *-(e)n*, *-e*, *-er*, *-ens* elementais (žr. 5 lentelę), kurie gali būti ir linksniniai, ir nelinksniniai, bet didžiąją minėtų dėmenų jungiamųjų elementų dalį sudaro paradigminiai interfiksai.

5 lentelė. Brodovskio žodyno dūrinių su pirmuoju daiktavardiniu dėmeniu interfiksai

	Dūrinių jungiamieji elementai				
	<i>-(e)s</i>	<i>-(e)n</i>	<i>-er</i>	<i>-e</i>	<i>-ens</i>
Proc.	34,9%	50%	6,3%	7,6%	1,2%

Kaip parodyta 5 lentelėje, daugiausia dūrinių yra su jungiamuoju elementu *-(e)n*, pvz.: *Aschen Haufen* B 123 ‚pelenų krūva‘ (*Aschen* ← gen. pl. ‚pelenų‘ + *Haufen* ‚krūva‘), *Augen Salbe* B 156 ‚akių tepelas‘ (*Augen* ← gen. pl. ‚akių‘ + *Salbe* ‚tepalas‘), *Bären Klauen* B 184 ‚lokio letenos‘ (*Bären* ← gen. sg. ‚lokio‘ + *Klauen* ‚letenos‘), *Blumen Feld* B 274 ‚gėlių laukas‘ (*Blumen* ← gen. pl. ‚gėlių‘ + *Feld* ‚laukas‘), *Frauen Kleyd* B 493 ‚moterų drabužis‘ (*Frauen* ← gen. pl. ‚moterų‘ + *Kleyd* ‚drabužis‘), *Götzen Altar* B 598 ‚dievų altorius‘ (*Götzen* ← gen. pl. ‚dievų‘ + *Altar* ‚altorius‘), *Kirchen Thür* B 795 ‚Bažnyčios durys‘ (*Kirchen* ← gen. pl. ‚Bažnyčių‘ + *Thür* ‚durys‘), *Menschen Feind* B 909 ‚žmonių priešas‘ (*Menschen* ← gen. pl. ‚žmonių‘ + *Feind* ‚priešas‘), *Nieren Kranckheit* B 949 ‚inkstų liga‘ (*Nieren* ← gen. pl. ‚inkstų‘ + *Kranckheit* ‚liga‘).

Kiek mažiau užfiksuota dūrinių su jungiamuoju elementu *-(e)s*, pvz.: *Advents Lied* B 873 ‚Advento giesmė‘ (*Advents* ← gen. sg. ‚Advento‘ + *Lied* ‚daina, giesmė‘), *Bergs Ende* B 221 ‚pakalnė‘ (*Bergs* ← gen. sg. ‚kalno‘ + *Ende* ‚pabaiga‘), *Bettlers Läuse* B 246 ‚ubago utėlės‘ (*Bettlers* ← gen. sg. ‚ubago‘ + *Läuse* ‚utėlės‘), *Frühlings Lufft* B 885 ‚pavasarinis oras‘ (*Frühlings* ← gen. sg. ‚pavasario‘ + *Lufft* ‚oras‘), *Gerichts Tag* B 555 ‚teismo diena‘ (*Gerichts* ← gen. sg. ‚teismo‘ + *Tag* ‚diena‘), *Hunds Laus* B 732 ‚šuns utėlė‘ (*Hunds* ← gen. sg. ‚šuns‘ + *Laus* ‚utėlė‘), *Jahrstag* B 205 ‚metų diena‘ (*Jahrs* ← gen. sg. ‚metų‘ + *Tag* ‚diena‘).

Dar mažiau žodyne rasta dūrinių su pirmuoju daiktavardiniu dėmeniu, sujungtu elementu *-e*, pvz.: *Geschichte Register* B 562 ‚istorijos registras‘ (*Geschichte* ← nom. sg. ‚istorija‘ + *Register* ‚registras‘), *Hände Kraft* B 171 ‚rankų jėga‘ (*Hände* ← gen. pl. ‚rankų‘ + *Kraft* ‚jėga‘), *Leute Art* B 764 ‚žmonių rūšis‘ (*Leute* ← gen. pl. ‚žmonių‘ + *Art* ‚rūšis, tipas‘), *Netze Loch* B 945 ‚tinklų sikylė‘ (*Netze* ← gen. pl. ‚tinklų‘ + *Loch* ‚skylė‘), *Netze Stange* B 945 ‚tinklų skersinis‘ (*Netze* ← gen. pl. ‚tinklų‘ + *Stange* ‚lazda, skersinis‘), *Pferde Strich* B 903 ‚arklių šerių kryptis‘ (*Pferde* ← gen. pl. ‚arklių‘ + *Strich* ‚linija, brūkšnys‘).

Dūrinių su jungiamaisiais elementais *-er* ir *-ens* yra mažiausiai, pvz.: *Bilder Hauß* B 260 ‚paveikslų namas‘ (*Bilder* ← gen. pl. ‚paveikslų‘ + *Hauß* ‚namas‘), *Eyermuß* B 442 ‚kiaušinių tyrė‘ (*Eier* ← gen. pl. ‚kiaušinių‘ + *Muß* ‚tyrė‘), *Hühner Brust* B 728 ‚vištų krūtinė‘ (*Hühner* ← gen. pl. ‚vištų‘ + *Brust* ‚krūtinė‘), *Kalber Blut* B 767 ‚veršiukų kraujas‘ (*Kalber* ← gen. pl. ‚veršiukų‘ + *Blut* ‚kraujas‘), *Kinder Schu* B 782 ‚vaikų batas‘ (*Kinder* ← gen. pl. ‚vaikų‘ + *Schu* ‚batas‘), *Friedens Gesang* B 501 ‚taikos daina‘ (*Friedens* ← gen. sg. ‚taikos‘ + *Gesang* ‚daina‘), *Glaubens Bekenntniß* B 586 ‚tikėjimo išpažinimas‘ (*Glaubens* ← gen. sg. ‚tikėjimo‘ + *Bekenntniß* ‚pripažinimas, išpažinimas‘), *Glaubens Sachen* B 586 ‚tikėjimo reikalai‘ (*Glaubens* ← gen. sg. ‚tikėjimo‘ + *Sachen* ‚reikalai‘), *Hertzens Blindheit* B 270 ‚širdies aklumas‘ (*Hertzens* ← gen. sg. ‚širdies‘ + *Blindheit* ‚aklumas‘).

Kaip jau minėta, didžiąją dalį dūrinių su pirmuoju daiktavardiniu dėmeniu jungiamųjų elementų sudaro paradigminiai interfiksai. Dūrinių, kurių dėmenys yra sujungti neparadigminiais elementais, užfiksuota 46, pvz.: *Arbeits Leute* B 117 ‚darbo žmonės‘ (*Arbeit* ‚darbas‘ + *s* + *Leute* ‚žmonės‘), *Erds Tochter* B 189 ‚žemės dukra‘ (*Erd(e)* ‚žemė‘ + *s* + *Tochter* ‚duktė‘), *Freyheits Brieff* B 499 ‚laisvės laiškas‘ (*Freyheit* ‚laisvė‘ + *s* + *Brieff* ‚laiškas‘), *Geburts Ort* B 531 ‚gimimo vieta‘ (*Geburt* ‚gimimas‘ + *s* + *Ort* ‚vieta‘), *Kröhnungs Tag* B 467 ‚karūnavimo diena‘ (*Kröhnung* ‚karūnavimas‘ + *s* + *Tag* ‚diena‘), *Liebes Geschichte* B 872 ‚meilės istorija‘ (*Liebe* ‚meilė‘ + *s* + *Geschichte* ‚istorija‘), *Axt[en] Schneid* B 180 ‚kirvio ašmenys‘ (*Axt* ‚kirvis‘ + *en* + *Schneid* ‚ašmenys‘), *Axt[en] helm* B 180 ‚kirvakotis‘ (*Axt* ‚kirvis‘ + *en* + *Helm* ‚kotas‘), *Biße Zeit* B 264 ‚užkandžio metas‘ (*Biß* ‚kandimas‘ + *e* + *Zeit* ‚metas‘), *Ascher Mittwoch* B 123 ‚pelenų trečiadienis‘ (*Asche* ‚pelenai‘ + *r* + *Mittwoch* ‚trečiadienis‘).

Kai kuriems dūriniams su pirmuoju veiksmažodiniu dėmeniu būdingas neparadigminis jungiamasis elementas *-e*. Tokių žodžių žodyne užfiksuota 28, pvz.: *Gehe Stab* B 541 ‚vaikščiojimo lazda‘ (*gehen* ‚eiti‘ + *e* + *Stab* ‚lazda‘), *Hacke Meßer* B 619 ‚kajojamasis peilis‘ (*hacken* ‚kapoti‘ + *e* + *Meßer* ‚peilis‘), *Hebe Stang* B 650 ‚pakeliamoji svirtis‘ (*heben* ‚kelti‘ + *e* + *Stange* ‚svirtis‘), *Leide Tag* B 864 ‚kentėjimo diena‘ (*leiden* ‚kentėti‘ + *e* + *Tag* ‚diena‘), *Lese-meister* B 868 ‚skaitymo meistras‘ (*lesen* ‚skaityti‘ + *e* + *Meister* ‚meistras‘), *Lösegeld* B 165 ‚išpirka‘ (*lösen* ‚atleisti, nutraukti‘ + *e* + *Geld* ‚pinigai‘), *Nähe Rahmen* B 935 ‚siuvimo rėmai‘ (*nähen* ‚siūti‘ + *e* + *Rahmen* ‚rėmai‘), *Sähe Paudel* B 1030 ‚sėtuvė‘ (*säen* ‚sėti‘ + *e* + *Paudel* ‚dėžutė‘), *Säemann* B 1033 ‚sėjikas‘ (*säen* ‚sėti‘ + *e* + *Mann* ‚vyras‘).

Kokie jungiamieji elementai buvo būdingi XVIII a. dūriniams apskritai, vėlgi sunku pasakyti, nes išsamių tyrimų nėra. Šiuo atveju reikėtų pasiremti D. Sollingo tyrimu, kuriame mokslininkas analizuoja 1700–1716 laikotarpio *daiktavardis* + *daiktavardis* modelio dūrinių, tarp jų ir su jungiamaisiais elementais, rašybą. Interfiksai, būdingi mokslininko analizuotiems sudurtiniams žodžiams, pateikiami 6 lentelėje.

6 lentelė. XVIII a. vokiečių kalbos dūrinių jungiamieji elementai remiantis D. Sollingu (2012)

	Jungiamieji elementai				
	<i>-s / -es</i>	<i>-n / -en</i>	<i>-er</i>	<i>-ens</i>	<i>kiti</i>
Proc.	37%	53%	0,4%	7,7%	1,9%

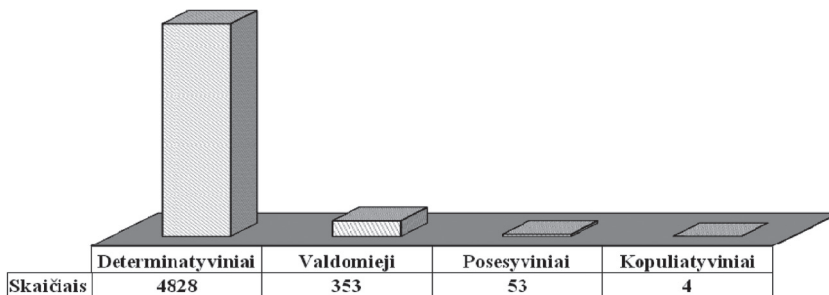
Palyginus Brodovskio žodyno bei D. Sollingo atliktų tyrimų duomenis, pastebėtini tam tikri dėsniniai. Sudurtinių žodžių dėmenys dažniausiai jungiami *-(e)s* ir *-(e)n* elementais, ir tai leistų teigti, kad šie interfiksai buvo dažniausi XVIII a. dūrinuose. Kiti jungiamieji elementai *-e*, *-er*, *-ens*, matyt, buvo retesni, nors jų skaičius ir labai įvairuoja. Dabartinėje vokiečių kalboje dažniausias daiktavardinių dūrinių dėmenų jungiamasis elementas yra *-(e)s*, kiek retesnis yra *-(e)n*, mažiausiai randama dėmenų, sujungtų interfiksais *-e*, *-er* ir kitais (plg. Ortner 1991, 54).

Apibendrinant tai, kas išdėstyta apie dūrinių dėmenų sandarą pagal kalbos dalis ir dėmenų jungimo pobūdį, galima teigti, kad didžiąją Brodovskio žodyno sudurtinių žodžių dalį sudaro dūriniai su antruoju daiktavardiniu dėmeniu. Daugumai šių žodžių būdingas *daiktavardis + daiktavardis* modelis. Žymiai mažiau žodyne užfiksuota dūrinių su antruoju veiksmazodiniu dėmeniu. Daugumos šių sudurtinių žodžių pirmasis dėmuo taip pat yra daiktavardinis, tuo tarpu dūriniai su kitų kalbos dalių dėmenimis yra reti.

Daugumai daiktavardinių dūrinių nėra būdingas jungiamasis elementas. Dažniausi interfiksai yra *-(e)n*, *-(e)s*, *-er*, *-e* ir *-(e)ns*. Jie gali būti tiek linksniniai, tiek ir neparadigminiai, bet dominuoja pirmasis tipas, kuris būdingas dūriniais su pirmuoju daiktavardiniu dėmeniu.

3. Dūriniai pagal dėmenų semantinį–sintaksinį ryšį

Grupuojant dūrinius pagal jų dėmenų semantinį–sintaksinį ryšį, pasiremta H. Larsson (2010, 13ff.) pateikta klasifikacija, kurioje skiriami determinatyviniai, posesyviniai, valdomieji ir kopuliatyviniai dūriniai. Brodovskio žodyne determinatyvinių dūrinių užfiksuota 4828, posesyvinių – 53, valdomųjų – 353 ir kopuliatyvinių vos 4 pavyzdžiai (žr. 1 diagramą).

1 diagrama. Dūriniai pagal dėmenų semantinį–sintaksinį ryšį

3.1. Determinatyviniai dūriniai

Brodovskio žodyne produktyvumu pasižymi vokiečių kalbos determinatyviniai dūriniai, kurie lietuviškai dar vadinami prijungtiniais (Keinys 1999, 70). Šių žodžių užfiksuota 4828, ir jie sudaro apie 92,2% visų žodyno vokiškosios dalies dūrinių.

Gausiausiai determinatyvinių dūrinių grupei būdinga tai, kad jų abu dėmenys yra paprastieji žodžiai. Tokių žodžių užfiksuota 3940, ir tai sudaro apie 81,6% visų determinatyvinių dūrinių (žr. 7 lentelę), pvz.: *Ahorn Baum* B 60 ‚klevas‘ (*Ahorn* ‚klevas‘ + *Baum* ‚medis‘), *Dorff Recht* B 1001 ‚kaimo teisė‘ (*Dorff* ‚kaimas‘ + *Recht* ‚teisė‘), *Eiter Beule* B 404 ‚pūlių gumbas‘ (*Eiter* ‚pūliai‘ + *Beule* ‚gumbas‘), *Feder Kiel* B 456 ‚plunksnos kotas‘ (*Feder* ‚plunksna‘ + *Kiel* ‚kotas, stiebas‘), *Gans Fett* B 519 ‚žąsies riebalai‘ (*Gans* ‚žąsis‘ + *Fett* ‚riebalai‘), *Hand Schuh* B 631 ‚pirštinė‘ (*Hand* ‚ranka‘ + *Schuh* ‚batai‘), *Nachtrabe* B 270 ‚naktinis varnas‘ (*Nacht* ‚naktis‘ + *Rabe* ‚varnas‘), *Oelbach* B 958 ‚aliejaus upelis‘ (*Oel* ‚aliejus‘ + *Bach* ‚upelis‘), *Somer Korn* B 814 ‚vasarojus‘ (*Somer* ‚vasara‘ + *Korn* ‚grūdas‘), *Viehhirt* B 633 ‚galvijų piemuo‘ (*Vieh* ‚gyvuliai, galvijai‘ + *Hirt* ‚piemuo‘).

7 lentelė. Determinatyvinių dūrinių dėmenų darybinė sandara

	Paprastasis ž. + paprastasis ž.	Paprastasis ž. + darinys	Darinys + paprastasis ž.	Darinys + darinys
Skaičiai	3940	567	279	42
Procentais	81,6%	11,7%	5,8%	0,9%

Kitos dalies determinatyvinių dūrinių dėmenys gali būti vediniai, konversyvai ar sudurtiniai žodžiai. Šių žodžių užfiksuota 888, ir tai sudaro 18,4% visų determinatyvinių kompozitų (žr. 7 lentelę).

Pirmiausia reikėtų aptarti gausią determinatyvinių dūrinių grupę, kurių antrasis dėmuo yra vedinys, dūrinys ar konversyvas, o pirmasis – paprastasis žodis (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Determinatyviniai dūriniai su antruoju darybiškai skaidžiu dėmeniu

Paprastasis ž. + priesagos ved.	Paprastasis ž. + priešdėlio ved.	Paprastasis ž. + implicitinis ved.	Paprastasis ž. + konversyvas	Paprastasis ž. + dūrinys
252	107	93	74	41
44,4%	19%	16,4%	13%	7,2%

Kaip parodyta 8 lentelėje, didžiąją determinatyvinių dūrinių su darybiškai skaidžiu antruoju dėmeniu dalį sudaro daiktavardžiai, kurių antrasis dėmuo yra priesagos vedinys, pvz.: *Amtsschreiber* B 79 ‚tarnybos raštininkas‘ (*Amt* ‚tarnyba‘ + *Schreib-er* ‚raštininkas‘), *Bauch diener* B 190 ‚pilvo tarnas‘ (*Bauch* ‚pilvas‘ + *Dien-er* ‚tarnautojas, tarnas‘), *Cantzley Schreiber* B 307 ‚kanceliarijos raštininkas‘ (*Cantzley* ‚kanceliarija‘ + *Schreib-er* ‚raštininkas‘), *Erbbegrabniß* B 417 ‚ipėdinių kapas‘ (*Erb(e)* ‚ipėdiniai‘ (pl.) + *Begräb-niß* ‚kapas‘), *Falsch Zeugniß* B 449 ‚neteisingas liudijimas‘ (*Falsch* ‚neteisingas, klaidingas‘ + *Zeug-niß* ‚liudijimas‘), *Grentz Verftung* B 907 ‚sienos tvirtovė‘ (*Grentz(e)* ‚siena‘ + *Vest-ung* ‚tvirtovė‘), *Hals Zierde* B 625 ‚kaklo papuošalas‘ (*Hals* ‚kaklas‘ + *Zier-de* ‚papuošalas‘), *Herren Stärcke* B 693 ‚pono stiprybė‘ (*Herr* ‚ponas‘ + *Stärck-e* ‚stiprybė‘), *Kriegs Rüstung* B 823 ‚karo ginkluotė‘ (*Krieg* + ‚karas‘ + *Rüstung* ‚ginkluotė‘), *Lands Sprache* B 840 ‚žemės kalba‘ (*Land* ‚žemė‘ + *Sprach-e* ‚kalba‘), *Leibs Größe* B 861 ‚kūno dydis‘ (*Leib* ‚kūnas‘ + *Größ-e* ‚dydis‘), *Mit Bürger* B 916 ‚bendrapilietis‘ (*Mit* ‚su‘ + *Bürg-er* ‚pilietis‘).

Kitą aptariamųjų determinatyvinių dūrinių grupę sudaro žodžiai su antruoju priešdėliniu komponentu (žr. 8 lentelę), kurių dauguma – priešdėlio *ge-* vediniai, pvz.: *Ampts Gehülff* B 79 ‚tarnybos padėjėjas‘ (*Amt* ‚tarnyba‘ + *Ge-hülff* ‚padėjėjas‘), *Beingerüst* B 211 ‚kojos šarvas‘ (*Bein* ‚koja‘ + *Ge-rüst* ‚šarvas‘), *Ehren Geschenck* B 383 ‚garbės dovana‘ (*Ehre* ‚garbė‘ + *Ge-schenck* ‚dovana‘), *Fremd Geräusch* B 494 ‚svetimas šlamesys‘ (*Fremd* ‚svetimas‘ + *Ge-räusch* ‚šlamesys, triukšmas‘), *Glocken Geläut* B 591 ‚varpų skambesys‘ (*Glocken* ‚varpai‘ (pl.) + *Ge-läut* ‚garsas, skambesys‘), *Hahnen Geschrey* B 263 ‚gaidžio giedojimas‘ (*Hahn* ‚gaidys‘ + *Ge-schrey* ‚rėkimas‘), *Lobgedicht* B 878 ‚giriamosios eilės‘ (*Lob* ‚(pa)gyrimas‘ + *Ge-dicht* ‚eilėraštis, eilės‘). Keletui dūrinių būdinga tai, kad antrasis dėmuo yra su dėmeniu *haupt-* ‚pagrindinis‘, kuris, anot L. M. Eichingerio XVIII a. įgijęs prefiksoido statusą: *Ampts Hauptmann* B 79 ‚žemės, davaro valdytojas‘ (*Amt* ‚tarnyba‘ + *Haupt-mann* ‚kapitonas, vadas‘), *Feld Hauptmann* B 464 ‚lauko vadas‘ (*Feld* ‚laukas‘ + *Haupt-mann* ‚kapitonas, vadas‘), *Feldhauptleute* B 464 ‚lauko vadai‘ (*Feld* ‚laukas‘ + *Haupt-leute* ‚kapitonai, vadai‘), *Frey Hauptmann* B 499 ‚laisvasis vadas, vyresnysis‘ (*Frey* ‚laisvas‘ + *Haupt-mann* ‚kapitonas, vadas‘), *Lands Hauptmann* B 840 ‚žemės valdytojas‘ (*Land* ‚žemė‘ + *Haupt-mann* ‚kapitonas, vadas‘). Vos vieno žodžio antrasis dėmuo yra priešdėlio *un-* vedinys: *Mauls Unglück* B 116 ‚tinginio pautas‘ (*Maul* ‚veidas, snukis‘ + *Un-glück* ‚nelaimė‘).

Kiek mažesnę Brodovskio žodyno vokiškųjų dūrinių dalį sudaro žodžiai su antruoju implicitiniu derivatu (žr. 8 lentelę), pvz.: *Apffel Tranck* B 115 ‚obuolių gėrimas‘ (*Apffel* ‚obuolys‘ + *Tranck* ‚gėrimas‘ ← *trinken* ‚gerti‘), *Bären*

Schmaltz B 184 ‚lokio taukai‘ (*Bär* ‚lokys‘ + *Schmaltz* ‚taukai‘ ← *schmelzen* ‚lydyti‘), *Feldzug* B 307 ‚karo žygis‘ (*Feld* ‚laukas‘ + *Zug* ‚procesija, pulkas‘ ← *ziehen* ‚traukti, (pa)traukti‘), *Grob Verstand* B 604 ‚grubus suvokimas‘ (*Grob* ‚grubus‘ + *Verstand* ‚suvokimas‘ ← *verstehen* ‚suvokti, suprasti‘), *Halsband* B 186 ‚kaklo raištis‘ (*Hals* ‚kaklas‘ + *Band* ‚raištis, juosta‘ ← *binden* ‚rišti‘), *Hunds Biß* B 731 ‚šuns įkandimas‘ (*Hund* ‚šuo‘ + *Biß* ‚įkandimas‘ ← *beißen* ‚kąsti‘), *Lab Trunck* B 832 ‚gaivinantis gėrimas‘ (*Lab(e)* ‚malonumas, palaima‘ + *Trunck* ‚gėrimas‘ ← *trinken* ‚gerti‘).

Su antruoju konversiniu dėmeniu užfiksuota mažiau dūrinių nei su implicitiniu derivatu (žr. 8 lentelę), pvz.: *Abendt Eßen* B 436 ‚vakarienė‘ (*Abendt* ‚vakaras‘ + *Eßen* ‚valgymas‘ ← *essen* ‚valgyti‘), *Donerschlag* B 355 ‚perkūno smūgis‘ (*Doner* ‚perkūnas‘ + *Schlag* ‚smūgis‘ ← *schlagen* ‚mušti, smogti‘), *Eigen Nutz* B 386 ‚savanaudiškumas‘ (*Eigen* ‚savo, savas‘ + *Nutz* ‚nauda‘ ← *nutzen* ‚naudoti‘), *Gegenwehr* B 537 ‚savigyna, pasipriešinimas‘ (*Gegen* ‚prieš‘ + *Wehr* ‚gynyba‘ ← *wehren* ‚ginti(s)‘), *Gottes Leben* B 696 ‚Dievo gyvenimas‘ (*Gott* ‚Dievas‘ + *Leben* ‚gyvenimas‘ ← *leben* ‚gyventi‘), *Groß Gewin* B 578 ‚didelis pelnas‘ (*Groß* ‚didelis‘ + *Gewin* ‚pelnas‘ ← *gewinnen* ‚gauti, laimėti‘), *Kauff Schlag* B 773 ‚pirkimo pabaiga, suderėjimas‘ (*Kauff* ‚pirkimas‘ + *Schlag* ‚smūgis, kirtimas‘ ← *schlagen* ‚mušti, kirsti‘), *OchsenBrüllen* B 516 ‚jaučių baubimas‘ (*Ochse* ‚jautis‘ + *Brüllen* ‚baubimas‘ ← *brüllen* ‚baubti‘).

Tarp determinatyvinių dūrinių antrasis darybiškai skaidus dėmuo rečiau siai būna sudurtinis žodis (žr. 8 lentelę), pvz.: *Abendmahlzeit* B 626 ‚vakarienės metas‘ (*Abend* ‚vakaras‘ + *Mahlzeit* ‚valgymo metas‘ ← *Mahl* ‚valgymas‘ + *Zeit* ‚laikas, metas‘), *Dorff Schulmeister* B 356 ‚kaimo mokyklos mokytojas‘ (*Dorff* ‚kaimas‘ + *Schulmeister* ‚mokyklos mokytojas‘ ← *Schule* ‚mokykla‘ + *Meister* ‚meistras‘), *Erbkönigreich* B 418 ‚paveldima karalystė‘ (*Erb(e)* ‚palikimas, paveldas‘ + *Königreich* ‚karalystė‘ ← *König* ‚karalius‘ + *Reich* ‚impereija‘), *Grob Weytzen Brodt* B 604 ‚rupi kvietinė duona‘ (*Grob* ‚rupus‘ + *Weytzenbrodt* ‚kvietinė duona‘ ← *Weytzen* ‚kviečiai‘ + *Brodt* ‚duona‘), *Hunds Halsband* B 731 ‚šuns kaklo virvė‘ (*Hund* ‚šuo‘ + *Halsband* ‚pasaitėlis‘ ← *Hals* ‚kaklas‘ + *Band* ‚raištis‘), *Leich Mahlzeit* B 862 ‚šermenų pietūs‘ (*Leich(e)* ‚lavonas‘ + *Mahlzeit* ‚valgymo laikas‘ ← *Mahl* ‚valgymas‘ + *Zeit* ‚laikas, metas‘).

Dabar reikėtų aptarti kitą determinatyvinių dūrinių modelį, kai pirmasis dėmuo yra vedinys, dūriny ar konversyvas, o antrasis – paprastasis žodis (žr. 9 lentelę). Tokia dėmenų struktūra būdinga 279 determinatyviniams dūriniams.

9 lentelė. Determinatyviniai dūriniai su pirmuoju darybiškai skaidžiu dėmeniu

Priesagos ved. + paprastasis ž.	Priešdėlio ved. + paprastasis ž.	Implicitinis ved. + paprastasis ž.	Konversyvas + paprastasis ž.	Dūrinys + paprastasis ž.
120	19	39	25	76
43%	6,8%	14%	9%	27,2%

Didžiosios dalies determinatyvinių dūrinių pirmieji darybiškai skaidūs dėmenys yra priesagų vediniai (žr. 9 lentelę), pvz.: *Apothecker Kunst* B 828 ‚vaistininko menas‘ (*Apotheck-er* ‚vaistininkas‘ + *Kunst* ‚menas‘), *Becker Gaße* B 197 ‚kepėjo skersgatvis‘ (*Beck-er* ‚kepėjas‘ + *Gaße* ‚skersgatvis‘), *Bürger Krieg* B 303 ‚pilietinis karas‘ (*Bürg-er* ‚pilietis‘ + *Krieg* ‚karas‘), *Freuden Fest* B 496 ‚džiaugsmo šventė‘ (*Freu-de* ‚džiaugsmas‘ + *Fest* ‚šventė‘), *Geburts Ort* B 531 ‚gimimo vieta‘ (*Gebur-t* ‚gimimas‘ + *Ort* ‚vieta‘), *Jagt Hund* B 737 ‚medžioklinis šuo‘ (*Jag-t* ‚medžioklė‘ + *Hund* ‚šuo‘), *Kröhnungs Tag* B 467 ‚karūnavimo diena‘ (*Krön-ung* ‚karūnavimas‘ + *Tag* ‚diena‘).

Kiek mažiau determinatyvinių dūrinių pirmąjį darybiškai skaidų dėmenį manifestuoja sudurtiniu žodžiu (žr. 9 lentelę), pvz.: *Backofen Loch* B 182 ‚kepimo krosnies anga‘ (*Backofen* ‚kepimo krosnis‘ ← *backen* ‚kepti‘ + *Ofen* ‚krosnis‘ + *Loch* ‚anga, skylė‘), *Einhorns Hörner* B 394 (pl.) ‚vienaragio ragai‘ (*Einhorn* ‚vienaragis‘ ← *ein(s)* ‚vienas‘ + *Horn* ‚ragas‘ + *Horn* ‚ragas‘), *Kuh Hirt Horn* B 827 ‚karvių piemens ragas‘ (*Kuhhirt* ‚karvių piemuo‘ ← *Kuh* ‚karvė‘ + *Hirt* ‚piemuo‘ + *Horn* ‚ragas‘), *Neujahrs Lied* B 873 ‚Naujųjų metų daina‘ (*Neujahr* ‚Nauji metai‘ ← *neu* ‚naujas‘ + *Jahr* ‚metai‘ + *Lied* ‚daina‘), *Wild Schwein Fleisch* B 480 ‚šerno mėsa‘ (*Wildschwein* ‚šernas‘ ← *wild* ‚laukinis‘ + *Schwein* ‚kiaulė‘ + *Fleisch* ‚mėsa‘).

Mažiau užfiksuota dūrinių, kurių pirmajam dėmeniui būtų būdingas vidinės derivacijos atvejis (žr. 9 lentelę), pvz.: *Ausgabe Buch* B 163 ‚išlaidų knyga‘ (*Ausgabe(n)* ‚išlaidos‘ + *Buch* ‚knyga‘), *Brand Feuer* B 284 ‚gaisro ugnis‘ (*Brand* ‚gaisras‘ + *Feuer* ‚ugnis‘), *Einnahm Buch* B 395 ‚pajamų knyga‘ (*Einnahm(en)* ‚pajamos‘ + *Buch* ‚knyga‘), *Hülffs Mittel* B 729 ‚pagalbos priemonė‘ (*Hülff* ‚pagalba‘ + *Mittel* ‚priemonė‘), *Sangmeister* B 1038 ‚dainavimo meistras‘ (*Sang* ‚dainavimas‘ + *Meister* ‚meistras‘).

Determinatyvinių dūrinių su pirmuoju konversiniu dėmeniu nėra gausu. Ši struktūra būdinga 25 sudurtiniams žodžiams (žr. 9 lentelę), pvz.: *Auffwaschen Geld* B 151 ‚plovimo pinigai‘ (*aufwaschen* ‚plauti, mazgoti‘ + *Geld* ‚pinigai‘), *Husten Artzeney* B 734 ‚vaistai nuo kosulio‘ (*husten* ‚kosėti‘ + *Artzeney* ‚vaistai‘), *Lebens Fadem* B 855 ‚gyvenimo siūlas‘ (*leben* ‚gyventi‘ + *Fadem*

,siūlas, gija'), *Lebens Krafft* B 855 ,gyvenimo jėga' (*leben* ,gyventi' + *Krafft* ,jėga'), *Redens Art* B 419 ,kalbėjimo būdas' (*reden* ,kalbėti' + *Art* ,būdas'), *Rechenkunst* B 1000 ,skaičiavimo menas' (*rechnen* ,skaičiuoti' + *Kunst* ,menas').

Mažiausiai Brodovskio žodyne užfiksuota sudurtinių žodžių, kurių pirmasis dėmuo yra priešdėlio vedinys (žr. 9 lentelę). Dažniausiai šie sandai yra priešdėlio *ge-* derivatai, tik vienas jų turi priešdėlį *un-*, pvz.: *Unglücks Fall* B 309 ,nelaimės atvejis' (*Un-glück* ,nelaimė' + *Fall* ,atvejis'), *Gebehtbuch* B 300 ,maldų knyga' (*Ge-beht* ,malda' + *Buch* ,knyga'), *Gebet Stunde* B 529 ,maldos valanda' (*Ge-bet* ,malda' + *Stunde* ,valanda'), *Gericht Buch* B 554 ,teismo knyga' (*Ge-richt* ,teismas' + *Buch* ,knyga'), *Gevatter Brieff* B 575 ,tėvo laiškas' (*Ge-vatter* ,tėvas' + *Brieff* ,laiškas'), *Gewächs Blätter* B 575 (pl.) ,augalų lapai' (*Ge-wächs* ,augalas' + *Blätter* ,lapai').

Kitai negausiai determinatyvinių dūrinių grupei būdinga tai, kad abu dėmenys gali būti dariniai (žr. 7 lentelę). Šių žodžių yra 42. Dauguma tokių daiktavardinių dūrinių atitinka *vedinys* + *vedinys* ir *vedinys* + *vidinės derivacijos žodis* dėmenų tipą, pvz.: *Begräbniß Gesang* B 560 ,laidotuvių giesmė' (*Begräb-niß* ,laidotuvės' ← *begraben* ,laidoti' + *Ge-sang* ,giesmė' ← *singen* ,dainuoti'), *Ermel Zierde* B 427 ,rankovių papuošalas' (*Erm-el* ,rankovė' ← *Arm* ,ranka' + *Zier-de* ,papuošalas' ← *zieren* ,puošti, gražinti'), *Freuden Sprung* B 496 ,džiaugsmo šuolis' (*Freu-de* ,džiaugsmas' ← (*sich*) *freuen* ,džiaugtis' + *Sprung* ,šuolis' ← *springen* ,šokti').

Po tris rasta determinatyvinių dūrinių, atitinkančių dėmenų *vedinys* + *dūriny*, *vidinės derivacijos žodis* + *vedinys*, *dūriny* + *dūriny* ir *dūriny* + *vedinys* tipus, pvz.: *Bettler Läusekraut* B 272 ,lakišiai (žolė)' (*Bettl-er* ,elgeta' + *Läusekraut* ,utėlių žolė'), *Standes Obrigkeit* B 315 ,luomo vyresnybė' (*Stand* ,luomas' ← *stehen* ,stovėti' + *Obrig-keit* ,vyresnybė'), *Groß Vaters Groß Vater* B 498 ,senelio senelis' (*Großvater* ,senelis' + *Großvater* ,senelis').

Vos po vieną pavyzdį užfiksuota dūrinių, kuriems būdingi šie dėmenų tipai: *vidinės derivacijos žodis* + *vidinės derivacijos žodis*, *konversyvas* + *konversyvas* bei *dūriny* + *vidinės derivacijos žodis*: *Bogen Schuß* B 278 ,lanko šūvis' (*Bogen* ,lankas' ← *biegen* ,lenkti' + *Schuß* ,šūvis' ← *schießen* ,šauti'), *Lebens Lauf* B 855 ,gyvenimo tekėjimas, eiga' (*leben* ,gyventi' + *Lauf* ,tekėjimas, eiga' ← *laufen* ,bėgti, lėkti'), *Wachtmeisters Beystand* B 54 ,pagalba sargybiniai' (*Wachtmeister* ,sargybinis' + *Beystand* ,pagalba' ← *beistehen* ,pagelbėti, padėti').

Apibendrinant determinatyvinių dūrinių tyrimą galima teigti, kad didžiąją jų dalį sudaro žodžiai, kurių dėmenys yra paprastieji žodžiai (81,6%). Mažiau

nei penktadalį (18,4%) sudaro sudurtiniai žodžiai, reprezentuojantys kitokią dėmenų sutruktūrą, t. y. jais gali būti derivatai, sudurtiniai žodžiai ar konversyvai. Darybiškai skaidų kamieną manifestuoja vienas iš dėmenų (dažniausiai – antrasis). Retenybė – dūriniai, kurių abu dėmenys yra dariniai.

3.2. Posesyviniai dūriniai

Dabartinės vokiečių kalbos tyrėjų nuomone, posesyviniai dūriniai nėra produktyvus žodžių darybos tipas (Neef 2009, 396; Kubrjakova 1965, 114). Brodovskio žodyne šie dūriniai taip pat yra labai reti. Tokių žodžių užfiksuota tik 53, tai sudaro apie 1% visų sudurtinių žodžių. Juos galima būtų suskirstyti į keletą grupių. Didžiausią sudaro posesyviniai dūriniai su pirmuoju būdvardiniu dėmeniu (23), pvz.: *Breitfuß* B 514 ‚placiapedis‘ (*Breit* ‚platus‘ + *Fuß* ‚pėda‘), *Enghals* B 410 ‚siaurakaklis‘ (*Eng* ‚siauras‘ + *Hals* ‚kaklas‘), *Flach Nase* B 477 ‚plokščianosis‘ (*Flach* ‚plokščias‘ + *Nase* ‚nosis‘), *Grün Schnabel* B 608 ‚pienburnis, geltonsnapis‘ (*Grün* ‚žalias‘ + *Schnabel* ‚snapas‘), *Hart Nacken* B 637 ‚kietasprandis‘ (*Hart* ‚kietas‘ + *Nacken* ‚sprandas‘), *Kraus Kopf* B 820 ‚garbanius‘ (*Kraus* ‚garbaniuotas‘ + *Kopf* ‚galva‘), *Lang Fuß* B 842 ‚ilgapėdis‘ (*Lang* ‚ilgas‘ + *Fuß* ‚pėda‘), *Sauer Gesicht* B 1041 ‚surauktaveidis‘ (*Sauer* ‚rūgštus‘ + *Gesicht* ‚veidas‘).

Kiek mažiau šio tipo dūrinių rasta su abiem daiktavardiniais dėmenimis (22), pvz.: *Affen Maul* B 57 ‚bezdžionveidis‘ (*Affe* ‚bezdžionė‘ + *Maul* ‚veidas, snukis‘), *Bären Fuß Kraut* B 184 ‚eleboras, čeras (augalas)‘ (*Bärenfuß* ‚lokio koja‘ + *Kraut* ‚žolė‘), *Fünf Finger Kraut* B 273 ‚penkiapirštė sidabražolė‘ (*Fünffinger* ‚penki pirštai‘ + *Kraut* ‚žolė‘), *Glaß Auge* B 155 ‚stiklaakis‘ (*Glaß* ‚stiklas‘ + *Auge* ‚akis‘), *Hunds Zungen Kraut* B 273 ‚vaistinė šunlielė‘ (*Hundszunge* ‚šuns liežuvis‘ + *Kraut* ‚žolė‘), *Lügen Maul* B 913 ‚melagis‘ (*Lüge* ‚melas‘ + *Maul* ‚veidas, snukis‘), *Milch Maul* B 913 ‚pienburnis‘ (*Milch* ‚pienas‘ + *Maul* ‚veidas, snukis‘).

Vos keletas posesyvinių dūrinių pavyzdžių užfiksuota su kitų kalbos dalių dėmenimis. Antai dūrinių su pirmuoju veiksmažodiniu dėmeniu aptikti keturi: *Freß Bauch* B 496 ‚pilvūzas‘ (*fressen* ‚ėsti‘ + *Bauch* ‚pilvas‘), *Hangmaul* B 635 [Hängemaul] ‚atvėpalūpis‘ (*hangen/hängen* ‚kaboti‘ + *Maul* ‚veidas, snukis‘), *Plapper Maul* B 980 ‚plepys‘ (*plappern* ‚plepėti, tarškėti‘ + *Maul* ‚veidas, snukis‘), *Läster Maul* B 797 ‚šmeižėjas‘ (*lästern* ‚koneveikti, šmeižti‘ + *Maul* ‚veidas, snukis‘).

Posesyvinių dūrinių su skaitvardiniu pirmuoju dėmeniu yra trys: *Dreyfuß* B 362 ‚trikojis‘ (*Drey* ‚trys‘ + *Fuß* ‚pėda‘), *Einhorn* B 394 ‚vienaragis‘ (*Ein(s)* ‚vienas‘ + *Horn* ‚ragas‘), *Neunauge* B 474 ‚devynakė (žuvis)‘ (*Neun* ‚devyni‘ + *Auge* ‚akis‘).

3.3. Valdomieji dūriniai

Valdomųjų dūrinių Brodovskio žodyne užfiksuota 353, tai sudaro apie 7% visų vokiškosios dalies dūrinių. Visi valdomųjų dūrinių antrieji dėmenys yra veiksmožodžių vediniai (277) ar konversyvai (76) (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Valdomųjų dūrinių antrojo dėmens darybinė struktūra

Priesagų	Derivatų		Konversyvai
	Priešdėlių	Implicitiniai	
273	1	3	76
	78,5%		21,5%

Kaip pavaizduota 10 lentelėje, didžiąją dūrinių antrųjų dėmenų dalį sudaro veiksmožodiniai priesagų vediniai, pvz.: *Allmosensamler* B 69 ,išmaldos rinkėjas' (*Allmosen* ,išmalda' + *Sam-ler* ,rinkėjas'), *Augen Decke* B 156 ,akių dangalas' (*Auge* ,akis + *Deck-e* ,dangalas'), *Befehlgeber* B 202 ,įsakymų davėjas' (*Befehl* ,nurodymas, įsakymas' + *Geb-er* ,davėjas'), *Blutvergießung* B 276 ,kraujo praliejimas' (*Blut* ,kraujas + *Vergieß-ung* ,praliejimas'), *Briefträger* B 291 ,laiškanėšys' (*Brief* ,laiškas' + *Träg-er* ,nešėjas'), *Chroniken schreiber* B 312 ,kronikų rašytojas' (*Chronic* ,kronika' + *Schreib-er* ,rašytojas'), *Fackelträger* B 443 ,fakelo nešėjas' (*Fackel* ,fakelas' + *Träg-er* ,nešėjas'), *Glaubens Bekentniß* B 586 ,tikėjimo išpažinimas' (*Glaube* ,tikėjimas' + *Bekannt-niß* ,pripažinimas, išpažinimas'), *Gold Graber* B 593 ,aukso kasėjas' (*Gold* ,auksas' + *Grab-er* ,kasėjas'), *Kinder Lehrer* B 782 ,vaikų mokytojas' (*Kind* ,vaikas' + *Lehr-er* ,mokytojas'), *Korn Käuffer* B 814 ,grūdų pirkėjas' (*Korn* ,grūdas' + *Käuff-er* ,pirkėjas'), *Saltz Sieder* B 1036 ,druskos virėjas' (*Salz* ,druska' + *Sied-er* ,virėjas').

Kalbant apie dūrinius, kurių dėmenys yra veiksmožodiniai priesagos *-er* vediniai, reikėtų išskirti žodžių grupę su elementu *-macher* ,darytojas'. Dabartinės vokiečių kalbos žodžių darybos tyrėjų darbuose nuomonė dėl šio žodžio įvairuoja. J. Stepan šiuos darinius traktuoja kaip veiksmožodinių grupių vedinius, su kuriais sudaromi veikėjų pavadinimai (nomina agentis) (Stepan 2009, 107). Panašios nuomonės yra ir B. Lawrenz, tokių žodžių nepriskirianti dūriniams (Lawrenz 2006, 113). R. Joeresas pabrėžia, kad į *-macher* žvelgiant sinchroniniu aspektu, pastarasis užima tarpinę vietą tarp savarankiško žodžio ir priesagos, tad vadintinas pusiau sufiksu (vok. *Halbsuffix*) (Joeres 2009, 152ff.). D. Sollingas, analizuodamas senųjų raštų vokiškųjų dūrinių rašybą, į tyrimą įtraukia visus dūrinius, kurių antrasis dėmuo yra užfiksuotas žodynuose kaip savarankiškas žodis (Solling 2012, 227). E. S. Kubrjakova taip pat teigia, kad antrųjų dūrinių dėmenų negalima laikyti afiksais, kol jie

egzistuoja kaip savarankiški žodžiai (Kubrjakova 1963, 126). Remiantis D. Sollingo ir E. S. Kubrjakovos teiginiais, žodžiai su antruoju dėmeniu *-macher* traktuojami kaip dūriniai, juolab kad Brodovskio žodyne *Macher* randamas ir kaip pirmasis sudurtinio žodžio dėmuo: *Macher Lohn* B 891 ‚darytojo alga‘. Sudurtinių žodžių su *-macher* kaip antruoju dėmeniu žodyne yra 53, pvz.: *Besem Macher* B 231 ‚šluotų darytojas‘, *Brille Macher* B 291 ‚akinių darytojas‘, *Charten Macher* B 310 ‚kortų darytojas‘, *Feilenmacher* B 632 ‚strėlių darytojas‘, *Glasmacher* B 585 ‚stiklo darytojas‘, *Harnischmacher* B 632 ‚šarvų darytojas‘, *Huttmacher* B 632 ‚skrybėlių darytojas‘, *Kastenmacher* B 772 ‚skrynių darytojas‘, *Latern Macher* B 848 ‚žibintų darytojas‘, *Oel Macher* B 958 ‚aliejaus spaudėjas‘.

Žodyne užfiksuoti vos keletas valdomųjų dūrinių, kurių antrieji dėmenys būtų vidinės derivacijos dariniai (žr. 10 lentelę), pvz.: *Bienenfraß* B 258 ‚bičių ėdimas‘ (*Biene* ‚bitė‘ + *Fraß* ‚ėdimas‘ ← *fressen* ‚ėsti‘), *Ehebruch* B 204 ‚santuokos nutraukimas‘ (*Ehe* ‚santuoka‘ + *Bruch* ‚nutraukimas‘ ← *brechen* ‚nutraukti, pertraukti‘), *Nieren Bruch* B 949 ‚inkstų trūkimas‘ (*Niere* ‚inkstas‘ + *Bruch* ‚trūkimas‘ ← *brechen* ‚nutraukti, pertraukti‘).

Tik vieno žodžio antrajam dėmeniui būdinga cirkumfiksacija, t. y. priešdėlio ir priesagos kaip darybos formanto kombinacija: *Maul Gesperr* B 568 ‚antsnukis‘ (*Maul* ‚snukis‘ + *Ge-sperr* ‚užtvaras‘).

Kitą gausoką valdomųjų dūrinių grupę sudaro žodžiai, kurių antrasis dėmuo yra konversyvas (žr. 10 lentelę), pvz.: *Aderlaß[en]* B 195 ‚kraujo nuleidimas‘ (*Ader* ‚kraujagyslė‘ + *Laß* ‚nuleidimas‘ ← *lassen* ‚leisti‘), *Briefwechsel* B 291 ‚susirašinėjimas‘ (*Brief* ‚laiškas‘ + *Wechsel* ‚pasikeitimas‘ ← *wechseln* ‚keisti(s)‘), *Ente Brat[en]* B 285 ‚antienos kepsnys‘ (*Ente* ‚antis‘ + *Braten* ‚kepimas‘ ← *braten* ‚kepti‘), *Fischfang* B 475 ‚žuvų gaudymas‘ (*Fisch* ‚žuvis‘ + *Fang* ‚gaudymas‘ ← *fangen* ‚gaudyti‘), *Kirchen Bau* B 794 ‚Bažnyčios statyba‘ (*Kirche* ‚Bažnyčia‘ + *Bau* ‚statyba‘ ← *bauen* ‚statyti‘), *Steinritzen* B 822 ‚akmens raižymas‘ (*Stein* ‚akmuo‘ + *Ritz* ‚įbrėžimas‘ ← *ritzen* ‚brėžti, raižyti‘).

Taip pat reiktų paminėti, kad daugumos valdomųjų dūrinių pirmieji dėmenys yra daiktavardiniai, būdvardinių – vos keli: *Reinmacher* B 893 ‚darytojas tyru‘, *Rothgießer* B 862 ‚vario liejėjas‘, *rothgerber* B 553 ‚raudonos odos apdirbėjas‘.

3.4. Kopuliatyviniai dūriniai

Pačią mažiausią tiriamųjų žodžių grupę sudaro kopuliatyviniai dūriniai, kuriems būdingi sandų reikšmių sujungimo santykiai. Kaip teigia W. Henzenas, šio tipo kompozitai susidarė iš kadaise padrikų žodžių kamienų. Mokslininkas pastebi, kad germanų kalbose grynųjų šio tipo dūrinių nėra išlikę (Henzen 1965, 75).

Brodovskio žodyne užfiksuoti keturi kopuliatyviniai dūriniai: *Gott Mensch* B 407 ‚Dievas žmogus‘, *Gotthelffer* B 123 ‚Dievas pagalbininkas‘, *Nord Ost* B 951 ‚šiaurės rytai‘, *Nord West* B 951 ‚šiaurės vakarai‘.

4. Išvados

1. Didžiąją Brodovskio žodyno vokiškosios dalies dūrinių dalį sudaro kompozitai su antruoju daiktavardiniu dėmeniu (84,8%), dažniausiai reprezentuojami *daiktavardis + daiktavardis* modeliu (66,2%). Mažiau užfiksuota kompozitų su pirmuoju būdvardiniu ir veiksmažodiniu dėmeniu, atitinkamai 9,3% ir 8%. Tuo tarpu dūriniai su kitų kalbos dalių pirmaisiais dėmenimis (prielinksniais, skaitvardžiais, įvardžiais bei prieveiksmiais) yra reti, jie sudaro 1,3% visų sudurtinių žodžių.

2. Dūrinių su antruoju veiksmažodiniu dėmeniu užfiksuota mažiau nei penktadalis (15,2%), iš kurių dauguma atitinka *daiktavardis + veiksmažodis* modelį (13,4%). Sudurtinių žodžių su kitų kalbos dalių (būdvardžių, veiksmažodžių, prielinksnių bei prieveiksmių) pirmaisiais dėmenimis yra mažiau nei 2%.

3. Dūriniai su jungiamaisiais elementais sudaro 27% visų daiktavardžio dūrinių, iš kurių 25,6% yra su paradigminiais ir 1,4% su neparadigminiais jungiamaisiais elementais.

4. Determinatyvinių dūrinių žodyne rasta daugiausiai (92,2%). Daug mažiau aptikta valdomųjų (6,7%) ir posesyvinių apie 1%, tuo tarpu kopuliatyviniai dūriniai yra itin reti, jų aptikta tik 4 žodžiai.

5. Didžiosios dalies determinatyvinių dūrinių abu dėmenys yra paprastieji žodžiai (81,6%), likusiųjų (18,4%) žodžių vienas dėmenų (dažniau – antrasis) gali būti vedinys, konversyvas ar kompozitas. Labai reti dūriniai su abiem darybiškai skaidžiais dėmenimis.

6. Valdomųjų dūrinių antrieji dėmenys yra veiksmažodžių vediniai (78,5%) ir konversyvai (21,5%).

DIE DEUTSCHEN SUBSTANTIVKOMPOSTIA IM WÖRTERBUCH VON JACOB BRODOWSKI

Zusammenfassung

Im vorliegenden Beitrag werden die deutschen Substantivkomposita im handschriftlichen deutsch-litauischen Wörterbuch von J. Brodowski aus dem 18. Jahrhundert beschrieben. Zuerst befasst man sich mit der Orthographie der Zusammensetzungen, indem man die Schreibweise mit anderen Untersuchungen aus dem genannten Zeitraum vergleicht. Des Weiteren werden zwei Gruppierungen von Komposita dargestellt. Der ersten Gruppe werden Komposita nach den morphologischen Eigenschaften ihrer Zweitglieder zugeord-

net, wobei man die Häufigkeit des Fugenelementes feststellt. Die zweite Gruppe bilden Komposita nach der semantisch-syntaktischen Charakteristik ihrer Konstituenten. Dabei lassen sich die zusammengesetzten Wörter in Determinativ-, Possessiv-, Kopulativ- und Rektionskomposita einteilen. Inzwischen ist es wichtig, die Wortbildungsstruktur der kompositionellen Glieder zu bestimmen und sie eingehend zu beschreiben.

Aus der Wortanalyse ergibt sich, dass die Komposita mit einem substantivischen Hinterglied den größten Teil der untersuchten Wörter bilden (84,8%). Knapp ein Fünftel (15,2%) dagegen machen Zusammensetzungen mit einer verbalen Konstituente aus.

Etwa 27% aller untersuchten Komposita mit substantivischen oder verbalen Erstgliedern weisen ein Fugenelement auf. Das paradigmatische Fugenelement steht bei 25,6% und das unparadigmatische bei 1,4% Substantivkomposita.

Was die semantisch-syntaktische Charakteristik der Konstituenten anbetrifft, kommen die Determinativkomposita mit 92,2% am häufigsten vor. Viel seltener treten Rektions- (6,7%) und Possessivkomposita (1%) auf. Kopulativkomposita sind als ein unproduktiver Wortbildungstyp nur mit einigen Beispielen belegt.

ŠALTINIAI

Drotvinas Vincentas (red.), *Lexicon Lithuanicum. Rankraštinis XVII a. vokiečių-lietuvių kalbų žodynas*, Vilnius: Mokslas, 1987.

Drotvinas Vincentas (red.), *Lexicon Germanico-Lithvanicom et Lithvanico-Germanicom. Rankraštinis XVIII a. žodynas. Dokumentinis leidimas su faksimile, perrašu ir žodžių registru 1–2*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2009.

DUDEN 7: *Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache*, Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Bibliographisches Institut, 2001.

DWB – Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm in 32 Teilbänden (1854–1961), Leipzig, 1972. URL: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/> (2013 06 10).

Kluge Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 25. Auflage, Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2011.

LITERATŪRA

Drotvinas Vincentas 2009, Jokūbas Brodovskis – žodynininkas, in Idem (red.), *Lexicon Germanico-Lithvanicom et Lithvanico-Germanicom. Rankraštinis XVIII a. žodynas. Dokumentinis leidimas su faksimile, perrašu ir žodžių registru 1*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, XXI–XLV.

Eichinger Ludwig M. 2002, Nominale Wortbildung in Sachtexten des 18. Jahrhunderts, in Mechthild Habermann, Peter O. Müller, Horst Haider Munske (Hrsg.), *Historische Wortbildung des Deutschen* (= *Reihe Germanistische Linguistik* 232), Tübingen: Max Niemeyer, 341–363.

Fleischer Wolfgang, Irmhild Barz 1995, *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag.

Heinle Eva-Maria 2000, Wortbildung des Neuhochdeutschen bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts, in Werner Besch, Anne Betten, Oskar Reichmann, Stefan Sonderegger (Hrsg.), *Sprachgeschichte. Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung* 2, Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1911–1918.

Henzen Walter 1965, *Deutsche Wortbildung*, Tübingen: Max Niemeyer.

Joeres Rolf 1995, *Wortbildungen mit -macher im Althochdeutschen, Mittelhochdeutschen und Neuhochdeutschen*, Heidelberg: Winter.

Keinys Stasys 1999, *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

Kubrjakova Elena Samuilovna 1963, Immenoe slovoobrazovanie v germanskich jazykach, in Mirra Moiseevna Guchmann, Viktor Maksimovič Žirmunskij, Enver Achmedovič Makaev (red.), *Sravnitel' naja grammatika germanskich jazykov 3: Morfologija*, Moskva: Izdatel'stvo akademii nauk, 39–131.

Larsson Jenny Helena 2010, *Nominal compounds in Old Prussian*, Stockholm: Memento.

Lawrenz Brigit 2006, *Moderne deutsche Wortbildung. Phrasale Wortbildung im Deutschen: Linguistische Untersuchung und sprachdidaktische Behandlung*, Hamburg: Kovač.

Lohde Michael 2006, *Wortbildung des modernen Deutschen. Ein Lehr- und Übungsbuch*, Tübingen: Narr Francke Attempto.

Neef Martin 2009, IE Germanic: German, in Rochelle Lieber, Pavol Štekauer (eds.), *The Oxford handbook of compounding*, Oxford: Oxford University Press, 386–399.

Plaušinaitytė Lina 2010, *Jokūbo Brodovskio leksikografinis metodas*, Humanitarinių mokslų daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.

Plaušinaitytė Lina, Vilma Zubaitienė 2012, Jokūbo Brodovskio žodyno papildymai: kiltikmių žodžių grupė iš Belemnono žodyno (1728), *Archivum Lithuanicum* 14, 99–128.

Ortner Lorelies, Elgin Müller-Bollhagen, Hanspeter Ortner, Hans Wellmann, Maria Pümpel-Mader, Hildegard Gärtner 1991, *Deutsche Wortbildung: Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache. Substantivkomposita (Komposita und kompositionsähnliche Strukturen 1)*, Berlin, New York: Walter de Gruyter.

Reichmann Oskar, Klaus-Peter Wegera 1993, *Frühneuhochdeutsche Grammatik*, Tübingen: Max Niemeyer.

Solling Daniel 2012, Zur Getrennt-, Zusammen- und Bindestichschreibung von Substantivkomposita im Deutschen (1550–1710) (= *Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Germanistica Upsaliensia* 57), Uppsala: Uppsala universitet.

Stepan Julia 2009, *Wortbildungsmodelle für Frauen Bezeichnungen im Mittelhochdeutschen und Frühneuhochdeutschen*, Hamburg: Kovač.

Dalius JARMALAVIČIUS

Vokiečių kalbos katedra

Vilniaus universitetas

Universiteto g. 5

LT-01513 Vilnius

Lithuania

[*dalius.jarmalavicius@uki.vu.lt*]